

УДК [342.951:347.775](477)

DOI <https://doi.org/10.37687/2413-7189.2024.1-2.4>

Кравченко О. М.,

кандидат юридичних наук, докторант

Національного університету біоресурсів і природокористування України

ORCID: 0000-0002-8870-7662

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ КОНФІДЕНЦІЙНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ТА КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

IMPROVEMENT OF THE ORGANIZATIONAL AND LEGAL SECURITY OF THE PROTECTION OF CONFIDENTIAL INFORMATION AND COMMERCIAL BUSINESS SECRETS IN UKRAINE

*Наукова розвідка присвячена аналізу наявного законодавства в сфері правової охорони конфіденційної інформації та комерційної таємниці бізнесу в Україні. Задум наукової розвідки зумовлений станом способів захисту та охорони комерційної таємниці (КТ) та конфіденційної інформації (КІ) бізнесу. Запропонований новий юридичний термін та його визначення, а саме: **комерційні секрети (КС)** – це інформація, яка має комерційну цінність у сфері бізнесу і стосується конкретного секрету (технічного, виробничого, організаційного або іншого) підприємств, установ або організацій. Сукупність КС – це комерційна таємниця (КТ).*

Встановлено напрями удосконалення правових та інституційних механізмів охорони конфіденційної інформації та комерційної таємниці бізнесу, а також порівняння наявних нормативно-правових документів зарубіжних держав з метою імплементації найкращого з них в національну практику. На сьогодні в Україні приватний бізнес сам регулює відносини щодо визначення та охорони КТ, шляхом прийняття відповідних локальних нормативно-правових документів підприємства, установи чи організації. Таким чином, організаційно-правовими заходами забезпечення в сфері охорони КІ та КТ бізнесу є оформлення на підприємстві, установі чи організації певних локальних документів, що забезпечують охорону та захист КТ – це наказ, статут, трудові контракти та угоди, правила внутрішнього розпорядку, які передбачають обов'язок утримуватись від розголошення її третім особам, а також встановлюють відповідальність за порушення цих умов договору.

Отже, для надійної організаційно-правової протидії сучасним загрозам бізнесу в Україні потрібно прийняти відповідний закон про охорону КТ. Наприклад, так зробили США (2016), Німеччина (2019) та інші держави з ринковою економікою. Встановлено, що для успішного захисту КС бізнесу в Україні потрібно використовувати нормативно-правові, організаційні та технічні методи захисту.

Ключові слова: комерційна таємниця, комерційні секрети, конфіденційна інформація, комерційна цінність, інтелектуальна власність, охорона, захист, власник.

*Scientific intelligence is dedicated to the analysis of existing legislation in the field of legal protection of confidential information and commercial business secrets in Ukraine. The purpose of scientific intelligence is determined by the state of methods of defence and protection of trade secret (TS) and confidential information (CI) of business. A new legal term and its definition is proposed, namely: **commercial secrets (CS)** is information that has a commercial value in the field of business and relates to a specific secret (technical, production, organizational or other) of enterprises, institutions or organizations. The totality of CS is a trade secret (TS).*

The ways of improvement of legal and institutional mechanisms for the protection of confidential information and commercial secrets of business have been established, as well as a comparison of existing regulatory and legal documents of foreign countries with the aim of implementing the best of them into national practice. Today in Ukraine, private business itself regulates relations regarding the definition and protection of TS, by adopting the relevant local regulatory documents of the enterprise, institution or organization. Thus, the organizational and legal measures to ensure the protection of CI and TS of business are the drawing up of certain local documents at the enterprise, institution or organization that ensure the protection and protection of TS – these are orders, statutes, labor contracts and agreements, rules of internal procedure that provide the obligation to refrain from disclosing it to third parties, as well as establish liability for violation of these terms of the contract.

That is way, for a reliable organizational and legal counteraction to modern threats to business in Ukraine, it is necessary to adopt an appropriate law on the protection of TS. For example, the USA (2016), Germany (2019) and other states with a market economy did so. It has been established that for the successful protection of the CS of business in Ukraine, it is necessary to use legal, organizational and technical methods of protection.

Key words: trade secret, commercial secrets, confidential information, commercial value, intellectual property, protection, defence, owner.

Основною метою наукової розвідки є встановлення організаційно-правового забезпечення охорони КІ та КТ(КС) бізнесу, а також прогалини законодавства України в сфері охорони КІ та КТ(КС). Це потрібно для удосконалення організаційно-правового забезпечення, а також прогалин законодавства України щодо КІ та КТ бізнесу в Україні, як сучасної європейської держави.

Вважаємо, що **наукова розвідка (НР)** – це наукова діяльність людини або групи людей, спрямована на пошук нового (матеріального, нематеріального), проведення наукових досліджень у певній галузі науки, аналіз і систематизацію результатів розвідки у вигляді теорій, гіпотез, наукових доробків тощо. Результати НР підлягають опублікуванню та захисту у складі дисертацій, монографій, наукових статей, тез доповідей, інших наукових доробків.

НР має на меті відкриття нових можливостей в бутті людини, удосконалення наявних та пошук нових сфер її діяльності тощо. Вона відіграє важливу роль у розвитку інновацій та створенні нових технологій в розвиненій демократичній державі з ринковою економікою. Кожна держава має стимулювати НР матеріально, нематеріально, у тому числі надаючи доступ до інформаційних ресурсів, потрібних досліднику для проведення дослідів у певній галузі науки.

За змістом НР – це пошук та оброблення потрібної інформації, визначення проблематики в певній сфері НР, а потім представлення власних міркувань (вдосконалення, пошук нового тощо) щодо певної сфери діяльності людини у вигляді наукових доробків.

Можемо констатувати, що кожна держава в сучасному світі має всіляко стимулювати, підтримувати наукових дослідників у їхніх НР для розвитку нових технологій, пошуку нових знань і сфер діяльності людини як громадянина тощо. Це сприятиме потужному економічному, соціальному, фінансовому розвитку держави.

Наукова розвідка присвячена організаційно-правовому забезпеченню та методам протидії сучасним загрозам КТ(КС) бізнесу в Україні, а також протидії бізнес-шпиунству та ін. Більше того, внесенні пропозицій щодо вдосконалення законодавства України в сфері охорони КТ(КС) бізнесу до стандартів Європейського Союзу (ЄС), шляхом прийняття закону про КТ.

Вважаємо, що **бізнес-шпиунство (БШ)** – це отримання інформації, яка має комерційну цінність для бізнес-діяльності фірми або іншого суб'єкта господарювання та надає переваги у сфері бізнесу над конкурентами, шляхом використання заборонених законом методів.

Технічне бізнес-шпиунство (ТБШ) – це незаконний збір комерційно цінної інформації для бізнесу, шляхом зняття цієї інформації ТБШ за допомогою спеціальних технічних засобів.

Є нагальна потреба для встановлення можливих законних методів протидії бізнес-шпиунству, а також внесення пропозицій щодо вдосконалення надійної охорони комерційних секретів (КС) бізнесу в Україні.

Нами запропоновано нові юридичні терміни в Україні, а також пропозиції щодо вдосконалення наявних юридичних термінів, а саме:

1) **Наукова розвідка (НР)** – це наукова діяльність людини або групи людей, спрямована на пошук нового (матеріального, нематеріального), проведення наукових досліджень у певній галузі науки, аналіз і систематизацію результатів розвідки у вигляді теорій, гіпотез, наукових доробків тощо. Результати НР підлягають опублікуванню та захисту у складі дисертацій, монографій, наукових статей, тез доповідей, інших наукових доробків;

2) **Бізнес-шпиунство (БШ)** – це отримання інформації, яка має комерційну цінність для бізнес-діяльності фірми або іншого суб'єкта господарювання та надає переваги у сфері бізнесу над конкурентами, шляхом використання заборонених законом методів;

3) **Технічне бізнес-шпиунство (ТБШ)** – це незаконний збір комерційно цінної інформації для бізнесу, шляхом зняття цієї інформації ТБШ за допомогою спеціальних технічних засобів;

4) **Комерційні секрети (КС)** – це інформація, яка має комерційну цінність у сфері бізнесу і стосується конкретного секрету (технічного, виробничого, організаційного або іншого) підприємств, установ або організацій. Сукупність КС – це комерційна таємниця (КТ);

5) **Комерційна таємниця (КТ)** – це комерційно цінна інформація; суб'єкт господарювання є власником технічної, організаційної інформації або інших КС, має право на захист від незаконного використання цієї інформації третіми особами за умов, що ця інформація має комерційну цінність у зв'язку з тим, що вона не відома третім особам і до неї немає вільного доступу інших осіб на законних підставах, а власник інформації вживає належних заходів для її захисту;

6) **Конфіденційна інформація (КІ)** – це інформація, в тому числі сімейні секрети, доступ до якої обмежено фізичною особою та яка може поширюватися у визначеному порядку за її бажанням відповідно до передбачених нею умов.

Наприклад, нами було проведено НР у сфері охорони та захисту інформації з обмеженим доступом, а саме: комерційної таємниці (КТ), комерційних секретів КС, конфіденційної інформації (КІ), розвідувальної таємниці (РТ) та ін. [1–19].

За змістом НР – це пошук та оброблення потрібної інформації, визначення проблематики в певній сфері НР, а потім представлення власних міркувань (вдосконалення, пошук нового тощо) щодо певної сфери діяльності людини у вигляді наукових доробків.

Можемо констатувати, що кожна держава в сучасному світі має всіляко стимулювати, підтримувати наукових дослідників у їхніх НР для розвитку нових технологій, пошуку нових знань і сфер діяльності людини як громадянина тощо. Це сприятиме потужному економічному, соціальному, фінансовому розвитку держави.

У відповідності до стратегії інформаційної безпеки, де зазначено, що хоча право на приватність (захист конфіденційної інформації про особу, невтручання в особисте життя) є одним з основних прав людини, що закріплено в Загальній декларації прав людини, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, інших міжнародних документах, а також конституціях більшості держав світу, цифрові трансформації змінюють і цю сферу. Збільшення кількості соціальних мереж, їх інтегрованість з іншими соціальними сервісами повсякденного користування, а також специфіка організації всесвітньої мережі Інтернет ставлять під загрозу гарантії права особи на приватність. Спроби врегулювати цю проблему тривають, формуються нові підходи у забезпеченні балансу права на приватність та інформаційної безпеки держави [20].

В ст. 21 ЗУ «Про інформацію» зазначає, що інформацією з обмеженим доступом є конфіденційна, таємна та службова інформація. Конфіденційною вважається інформація про фізичну особу, а також інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень [21]. Більше того, конфіденційна інформація може поширюватися за бажанням (згодою) відповідної особи у визначеному нею порядку відповідно до передбачених нею умов, а також в інших випадках, визначених законом [21].

А у ст. 7 ЗУ «Про доступ до публічної інформації» вказано, що конфіденційна інформація – це інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень, та яка може поширюватися у визначеному ними порядку за їхнім бажанням відповідно до передбачених ними умов [22]. Розпорядники інформації, визначені ч. 1 ст. 13 цього Закону, які володіють конфіденційною інформацією, можуть поширювати її лише за згодою осіб, які обмежили доступ до інформації, а за відсутності такої згоди – лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини [22]. У ст. 8 ЗУ «Про доступ до публічної інформації» подано визначення таємної інформації як інформації, доступ до якої обмежується відповідно до ч. 2 ст. 6 цього ЗУ, розголошення якої може завдати шкоди особі, суспільству й державі. Таємною визнається інформація, яка містить державну, професійну, банківську, розвідувальну таємницю, таємницю досудового розслідування та іншу передбачену законом таємницю, в тому числі комерційну таємницю [22].

Основоположні норми інституту правового регулювання КТ(КС) бізнесу в Україні передбачені ЦКУ. Встановлено, що визначення комерційної таємниці міститься ЦКУ [23], а також у Господарському кодексі України (ГКУ) [24], але, на наш погляд, потребує удосконалення. У ст. 505 ЦКУ зазначено, що КТ є інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона загалом чи в певній формі та сукупності її складників є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з тим має комерційну цінність та була предметом адекватних наявним обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію [24].

У ст. 162 ГКУ вказано, що суб'єкт господарювання, що є володільцем технічної, організаційної або іншої комерційної інформації, має право на захист від незаконного використання цієї інформації третіми особами за умов, що ця інформація має комерційну цінність у зв'язку з тим, що вона невідома третім особам і до неї немає вільного доступу інших осіб на законних підставах, а володільць інформації вживає належних заходів до охорони її конфіденційності [24].

Юридичні терміни на кшталт «володільць КТ» (ГКУ) [24], «особа» (ЦКУ) [23], на наш погляд, потрібно замінити на термін «власник КТ», як ми і запропонували в проєкті Закону України «Про комерційну таємницю» [25, дод. А].

В статті 505 ЦКУ вживається термін «особа», але незрозуміло, яку «особу» має на увазі законодавець, а саме: юридичну особу чи фізичну особу. На нашу думку, потрібно чітко зазначити у ст. 505 ЦКУ, що саме юридична особа, і сформулювати його наприклад так: КТ є інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона загалом чи в певній формі та сукупності її складників є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з тим має комерційну цінність та була предметом адекватних наявним обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих юридичною особою, яка законно контролює цю інформацію.

У статті 162 ГКУ зазначено, що суб'єкт господарювання, що є володільцем технічної, організаційної або іншої комерційної інформації, має право на захист від незаконного використання цієї інформації третіми особами за умов, що ця інформація має комерційну цінність у зв'язку з тим, що вона невідома третім особам і до неї немає вільного доступу інших осіб на законних підставах, а володільць інформації вживає належних заходів до охорони її конфіденційності [24]. Тут, окрім не зовсім коректного, на нашу думку, терміна «володільць КТ» (змінити на «власник КТ»), потрібно прибрати згадки про конфіденційність, адже конфіденційна

інформація – це інформація про фізичну особу, а не юридичну особу. І сформулювати визначення КТ у ст. 162 ГКУ наприклад так: суб'єкт господарювання, що є власником технічної, організаційної або іншої комерційної інформації, має право на захист від незаконного використання цієї інформації третіми особами за умов, що ця інформація має комерційну цінність у зв'язку з тим, що вона невідома третім особам і до неї немає вільного доступу інших осіб на законних підставах, а власник інформації вживає належних заходів до її охорони.

Встановлено такі сучасні нормативно-правові заходи охорони конфіденційної інформації та комерційної таємниці бізнесу в Україні:

1. Власник інформації, яка має комерційну цінність, сам визначає на власний розсуд, чи буде інформація, що має комерційну цінність, належати до КІ або КТ.

2. Власник інформації, яка має комерційну (економічну) цінність, власноруч встановлює заходи захисту цієї інформації (яка має комерційну цінність) та інші аспекти, пов'язані з охороною КІ або КТ, а саме юридичні заходи, організаційні, технічні та ін.

3. Власник інформації, яка має комерційну цінність, встановлює терміни засекречування КІ або КТ, коло осіб, які можуть бути ознайомлені із вказаною інформацією (на договірних засадах).

Таким чином, до організаційно-правових заходів належать такі способи охорони КІ та КТ, що передбачають використання певного комплексу правових засобів, наданих законом і підзаконними актами особам, які законно контролюють таку інформацію. До них слід віднести розробку і прийняття локальних нормативних актів: Перелік відомостей, які становлять КІ або КТ, Положення про КІ або КТ підприємства, Інструкцію, яка зобов'язує співробітників підприємства, установ або організацій дотримуватися режиму нерозголошення КІ або КТ, Угоду про нерозголошення КІ або КТ тощо. Стосовно КТ в Україні потрібно прийняти окремий закон, щоб урегулювати всі аспекти охорони КТ. А щодо КІ, вважаємо за доцільне в законодавчому визначенні КІ прибрати згадки про юридичну особу. І сформулювати його наприклад так: конфіденційна інформація – це інформація, доступ до якої обмежено фізичною особою та яка може поширюватися у визначеному порядку за її бажанням відповідно до передбачених нею умов.

Встановлено, що для системного захисту КТ(КС) та КІ бізнесу в Україні, потрібно використовувати наступні сучасні організаційно-правові заходи:

– **юридичні** заходи з метою правової охорони КТ або КІ бізнесу оформляються наступні документи: статут підприємства (де прописують, що запроваджується режим КТ); засновницький договір; колективний договір; положення про КТ та правила її збереження; положення про дозвільну систему доступу

виконавців до документів і відомостей, що становлять КТ бізнесу; про режим роботи працівників із даними, що становлять КТ;

– **організаційні**, щоб захистити інформацію, яка є важливою для бізнесу обмежують доступ до неї осіб, які не повинні мати доступ до такої, шляхом створення відповідного режимного підрозділу, або якщо це мале підприємство, залученням відповідальної однієї особи або кількох;

– **технічні** з метою захисту інформації, що має комерційну цінність для бізнесу використовують різноманітні технічні пристрої, обладнання, програми та ін. Це потрібно для протидії ТБШ.

Більш детально ознайомиться із системою захисту КТ бізнесу можна нижче (таблиця № 1).

Також важливим є створення на певній фірмі, відділів конкурентної контррозвідки бізнесу, а також відділу конкурентної розвідки бізнесу (або просто служба безпеки підприємства – СБП). Основними функціями конкурентної контррозвідки бізнесу є:

1. Перевірка персоналу підприємства, установи чи організації, в тому числі із залученням поліграфа, а також інші методи можливого виявлення комерційних шпигунів чи їх агентів, завербованих осіб конкурентами та ін.

2. Використання технічних засобів зняття інформації на підприємстві, установі чи організації для моніторингу персоналу, гостей та ін., а також технічного захисту інформації, що має комерційну цінність.

3. Комбіновані методи та ін.

Тепер розглянемо бізнес-розвідку підприємства, установи чи організації, а саме, які методи вона повинна застосовувати:

1. Законні методи збирання інформації щодо конкурентів певного бізнесу.

2. Збір відкритої інформації та інші законні методи, щодо конкурентної фірми або іншого суб'єкта господарювання.

3. Аналіз зібраної інформації про конкурентну фірму, підприємство, установу чи організацію.

4. Представлення керівництву підприємства, установи чи організації аналітичних відомостей щодо конкурентів, а також можливі загрози від них.

5. Інші законні методи.

Потрібно розуміти чітку грань між конкурентною розвідкою та комерційним, економічним, промисловим або бізнес-шпигунством. Яка полягає в тому, що конкурентна розвідка підприємства, установи чи організації повинна використовувати включно законні методи у своїй діяльності. На відміну від комерційного, економічного, промислового, бізнес-шпигунства, які відповідно у своїй діяльності використовують незаконні методи заборонені законом.

Конкурентна розвідка – це збір відкритої інформації про конкурентів, а саме повинна використовувати виключно законні методи у своїй діяльності.

Конкурентна контррозвідка підприємства, установи та організації – це підрозділ служби безпеки підприємства (СБП), який повинен виявляти комерційних шпигунів та їх агентів, застосовувати технічні засоби на підприємстві з метою виявлення шляхів можливого витоку інформації, яка має комерційну цінність для бізнесу.

Як ми вже зазначали, що **комерційне, економічне, промислове шпигунство** – це здобування інформації яка має комерційну цінність незаконними методами. Бізнес-шпигуни для здобування комерційно цінної інформації (контрагента або іншого цікавого їм бізнесу) використовують, як правило, такі незаконні методи: а) **технічні** (застосування технічних засобів ТБШ для зняття комерційно цінної інформації іншого бізнесу); б) **агентурні** (вербування на компроматі або в інший спосіб, наприклад, шляхом підкупу працівників іншого бізнесу, засилання агента / працівника або ін.). Потрібно зазначити, що перших осіб (власник, глава правління, генеральний директор, директор) не вербують, а починають із других осіб, третіх та інших до прибиральниць; в) **комбіновані**; г) **та ін.**

Саме тому для захисту КС бізнесу потрібно підходити досить ретельно, використовувати надійні технічні засоби, а також ретельно добирати персонал та ін.

Нами встановлено, що **бізнес-шпигунство (БШ)** – це отримання інформації, яка має комерційну цінність для бізнес-діяльності фірми або

іншого суб'єкта господарювання та надає переваги у сфері бізнесу над конкурентами, шляхом використання заборонених законом методів.

Підсумовуючи НР можемо стверджувати, що для удосконалення організаційно-правової охорони КТ бізнесу в Україні, потрібно прийняти відповідний закон про КТ (КС). На кшталт, який був нами розроблений і запропонований у попередніх НР » [25, дод. А].

Ми з'ясували, що стосовно КТ в Україні потрібно прийняти окремий закон, щоб врегулювати усі аспекти захисту КТ, а щодо КІ, вважаємо за доцільне в законодавчому визначенні КІ прибрати згадки про юридичну особу.

Особливість організаційно-правової охорони КТ(КС) та КІ в Україні в тому, що потрібно чітко розмежувати ці два поняття. КІ – це цінна інформація, що стосується фізичної особи, а КТ – це комерційно цінна інформація для юридичних осіб та бізнесу в цілому. Стосовно КІ в Україні, що циркулює в органах владних повноважень, на нашу думку цю інформацію потрібно віднести до службової інформації.

Нами запропоновано нові юридичні терміни в Україні, а також пропозиції щодо вдосконалення наявних юридичних термінів, а саме:

1) **Наукова розвідка (НР)** – це наукова діяльність людини або групи людей, спрямована на пошук нового (матеріального, нематеріального),

Таблиця № 1

СХЕМА СИСТЕМИ ЗАХИСТУ КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ БІЗНЕСУ (КТБ)

Нормативно-правовий метод захисту КТБ	Організаційний метод захисту КТБ	Технічний метод захисту КТБ	Інші законні методи захисту КТБ
Статут підприємства (де прописують, що запроваджується режим КТБ)	Створення пропускового режиму де циркулює КТБ	Створення технічного відділу захисту КТБ	Створення відділу «бізнес-розвідки»
Колективний договір (де прописуються правила нерозголошення КТБ та відповідальність за їх порушення)	Режим оформлення допуску до КТБ	Заходи забезпечення відеоспостереженням, сигналізацією та іншими сучасними технічними пристроями приміщень, та будівель де циркулює КТБ	Моніторинг відкритої інформації про конкурентів
Положення про КТБ та правила її збереження	Режим доступу до КТБ	Система безпеки із усіма технічними приладами будівель де міститься КТБ для захисту від ТБШ	Інші законні методи бізнес-розвідки
Положення про дозвільну систему доступу виконавців до документів і відомостей, що становлять КТБ	Режимно-секретний відділ захисту КТБ	Електромагнітне екранування приміщень де міститься КТБ для захисту від ТБШ	Створення відділу «бізнес-контррозвідки»
Про режим роботи працівників із даними, що становлять КТБ	Спеціальні перевірки працівників, що безпосередньо працюють із КТБ	Створення надійної системи захисту комп'ютерної техніки, мереж де циркулює КТБ для захисту від ТБШ	Протидія бізнес-шпигунству, та бізнес-розвідці конкурентів
Інше	Інші заходи забезпечення захисту КТБ	Інші технічні заходи забезпечення захисту КТБ	Протидія технічному-шпигунству ¹

(Footnotes)

¹ Схеми системи захисту комерційної таємниці бізнесу (КТБ)

проведення наукових досліджень у певній галузі науки, аналіз і систематизацію результатів розвідки у вигляді теорій, гіпотез, наукових доробків тощо. Результати НР підлягають опублікуванню та захисту у складі дисертацій, монографій, наукових статей, тез доповідей, інших наукових доробків;

2) **Бізнес-шпигунство (БШ)** – це отримання інформації, яка має комерційну цінність для бізнес-діяльності фірми або іншого суб'єкта господарювання та надає переваги у сфері бізнесу над конкурентами, шляхом використання заборонених законом методів;

3) **Технічне бізнес-шпигунство (ТБШ)** – це незаконний збір комерційно цінної інформації для бізнесу, шляхом зняття цієї інформації ТБШ за допомогою спеціальних технічних засобів;

4) **Комерційні секрети (КС)** – це інформація, яка має комерційну цінність у сфері бізнесу і стосується конкретного секрету (технічного, виробничого, організаційного або іншого) підприємств, установ або організацій. Сукупність КС – це комерційна таємниця (КТ);

5) **Комерційна таємниця (КТ)** – це комерційно цінна інформація; суб'єкт господарювання є власником технічної, організаційної інформації або інших КС, має право на захист від незаконного використання цієї інформації третіми особами за умов, що ця інформація має комерційну цінність у зв'язку з тим, що вона не відома третім особам і до неї немає вільного доступу інших осіб на законних підставах, а власник інформації вживає належних заходів для її захисту;

6) **Конфіденційна інформація (КІ)** – це інформація, в тому числі сімейні секрети, доступ до якої обмежено фізичною особою та яка може поширюватися у визначеному порядку за її бажанням відповідно до передбачених нею умов.

Отже, для надійної правової протидії бізнес-шпигунству та іншим сучасним загрозам бізнесу в Україні потрібно прийняти відповідний закон про охорону КТ на кшталт запропонованого нами [25, дод. А]. Наприклад, так зробили США (2016), Німеччина (2019) та інші держави з ринковою економікою. Встановлено, що для успішного захисту КС бізнесу в Україні потрібно використовувати нормативно-правові, організаційні та технічні методи захисту від бізнес-шпигунства. Держава через органи владних повноважень має стимулювати та всіляко допомагати бізнесу в охороні та захисту КТ(КС) для успішного зростання економіки нашої держави.

Встановлено, що для удосконалення організаційно-правового забезпечення охорони КІ та КТ бізнесу в Україні, потрібно використовувати наступні сучасні заходи:

– **юридичні** заходи з метою правової охорони КТ або КІ бізнесу оформляються наступні документи: статут підприємства (де прописують, що запроваджується режим комерційної таємниці (КТ)); засновницький договір; колективний договір; положення про КТ та правила її збереження; положення про дозвільну систему доступу виконавців до документів і відомостей, що становлять КТ бізнесу; про режим роботи працівників із даними, що становлять КТ;

– **організаційні**, щоб захистити інформацію, яка є важливою для бізнесу обмежують доступ до неї осіб, які не повинні мати доступ до такої, шляхом створення відповідного режимного підрозділу, або якщо це мале підприємство, залученням відповідальної однієї особи або кількох;

– **технічні** з метою захисту інформації, що має комерційну цінність для бізнесу використовують різноманітні технічні пристрої, обладнання, програми та ін. В тому числі для надійної протидії ТБШ.

Список використаних джерел:

1. Кравченко О.М. Дивергенція між конфіденційною інформацією та комерційною таємницею в Україні. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*. 2022. № 2. С. 110–116.
2. Кравченко О.М. Confidential information and trade secret as restricted information in Ukraine. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*. 2022. № 3. С. 45–52.
3. Кравченко О.М. Охорона конфіденційної інформації в Україні. *Екологічне право*. 2022. № 3–4. С. 29–31.
4. Кравченко О.М. Удосконалення охорони комерційної таємниці та конфіденційної інформації в Україні для інтеграції в Європейське бізнес-середовище. *Нове українське право*. 2022. Вип. 6, Том 1. С. 211–220.
5. Кравченко О.М. Інтеграція стандартів охорони комерційної таємниці України до європейського бізнес-середовища. *Ампаро*. 2022. Спецвипуск, Том 1. С. 175–181.
6. Кравченко О.М. Інтеграція стандартів охорони конфіденційної інформації та комерційної таємниці України до стандартів Європейського Союзу. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 4, Том 2. С. 189–195.
7. Кравченко О.М. Розмежування понять «конфіденційна інформація» та «комерційна таємниця» у стратегії інформаційної доктрини України. *Правовий часопис Донбасу*. 2022. № 4(81). С. 98–104.
8. Кравченко О.М. Охорона конфіденційної інформації та комерційної таємниці в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. Спецвипуск №1. С. 471–475.
9. Кравченко О.М. Суб'єкти та їх повноваження щодо охорони комерційної таємниці в Україні. *Органи публічної влади в Україні: теорія та практика*: колект. моногр. Київ : МОН України ; НУ «Одеська юридична академія», 2019. С. 133–156.
10. Кравченко О.М. International experience of regulatory and legal protection of commercial business secrets. *Philosophy, economics and law review*. 2023. № 1. С. 285–295.

11. Кравченко О.М. Сучасний стан нормативно-правової охорони комерційної таємниці в Україні. *Цивільне право і процес: витоки, здобутки та перспективи розвитку* : матеріали міжн. наук.-практ. конф. (Київ, 18–19.12.2020). Київ : Київський регіональний науковий центр НАПрН України, 2020. С. 105–108.
12. Кравченко О.М. Комерційна таємниця. *Право та закон: теорія, методологія, практика* : зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. «Актуальна юриспруденція» (Київ, 15.04.2021). Київ : Центр учбової літератури, 2021. С. 57–61.
13. Кравченко О.М. Дистинкція між конфіденційною інформацією та комерційною таємницею. *Право та закон: теорія, методологія, практика* : зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. «Актуальна юриспруденція» (Київ, 15.04.2021). Київ : Центр учбової літератури, 2021. С. 35–38.
14. Кравченко О.М. Конкурентна розвідка та конкурентна контррозвідка підприємства, установи чи організації. *Модернізація інститутів держави і права під впливом глобалізації* : зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. «Актуальна юриспруденція» (Київ, 25.11.2021). Київ : Центр учбової літератури, 2021. С. 57–62.
15. Кравченко О.М. Конфіденційна інформація в Україні. *Правова держава в умовах воєнного та післявоєнного стану* : зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. «Актуальна юриспруденція» (Київ, 09.06.2022). Київ : Центр учбової літератури, 2022. С. 43–46.
16. Кравченко О.М. Конфіденційна інформація та комерційна таємниця в Україні. *Роль юридичної науки у становленні нового світового порядку у воєнний і післявоєнний час* : зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. (м. Рига, Латвійська Республіка, 29–30.07.2022). Рига : Балтійська міжнародна академія, 2022. С. 166–169.
17. Кравченко О.М. Комерційна таємниця та конфіденційна інформація у бізнес-просторі України. *Правові та безпекові аспекти життя в Україні* : зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. «Актуальна юриспруденція» (Київ, 14.10.2022). Київ : Центр учбової літератури, 2022. С. 15–17.
18. Кравченко О.М. Стан та розвиток охорони комерційної таємниці в Україні. *Становлення та розвиток правової держави: проблеми теорії та практики* : зб. матеріалів XV Міжн. юрид. наук.-практ. конф. Присвячена 102-річчю НУК імені адмірала Макарова (Миколаїв, 28–29.12.2022). Миколаїв: НУК імені адмірала Макарова, 2022. С. 171–174.
19. Кравченко О.М. Нормативно-правові заходи забезпечення комерційної таємниці в Україні. *Recht der Osteuropäischen Staaten*. № 1/2019. С. 82–89.
20. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про Стратегію інформаційної безпеки» : Указ Президента України від 15 жовтня 2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685/2021#Text> (дата звернення: 17.05.2023).
21. Про інформацію : Закон України. / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення: 10.07.2023).
22. Про доступ до публічної інформації : Закон України. / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text> (дата звернення: 11.07.2023).
23. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: [//zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15/paran2312#n2312](https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15/paran2312#n2312) (дата звернення: 12.07.2023).
24. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: [//zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15/page](https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15/page) (дата звернення: 12.07.2023).
25. Кравченко О.М. Адміністративно-правові засади охорони комерційної таємниці в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2019. 253 с.